

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ПІВДЕННЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РІШЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

від 11.06.2024 р.

м. Одеса

№ 65/42-р/к

Справа № 05-10/2022

Про закриття провадження
у справі

Адміністративна колегія Південного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши матеріали справи № 05-10/2022 про порушення приватним акціонерним товариством «Миколаївська теплоелектроцентрально» законодавства про захист економічної конкуренції та подання відділу досліджень і розслідувань в Миколаївській області Південного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 07.05.2024 № 65-03/76п,

ВСТАНОВИЛА:

1. Процесуальні дії

- (1) Розпорядженням адміністративної колегії Південного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 20.01.2022 № 65/6-рп/к (далі – Розпорядження) розпочато розгляд справи № 05-10/2022 за ознаками вчинення приватним акціонерним товариством «Миколаївська теплоелектроцентрально» порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50, що кваліфікується за частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого опалення в межах міста Миколаєва, де розташовані теплові мережі, що належать йому або ним використовуються (експлуатуються) для надання послуг з централізованого опалення, шляхом вчинення дій, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (2) Листом від 21.01.2022 № 65-02/234 приватному акціонерному товариству «Миколаївська теплоелектроцентрально» направлено Розпорядження з рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення за трекномером 6501229134230.
- (3) Згідно з рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення за трекномером 6501229134230 Розпорядження отримано приватним акціонерним товариством «Миколаївська теплоелектроцентрально» 28.01.2022.
- (4) Південним міжобласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України (далі – Відділення) приватному акціонерному товариству «Миколаївська теплоелектроцентрально» надіслано вимогу від 08.09.2021 № 65-02/3466 про надання інформації, на яку отримано відповідь листом від 04.10.2021 № 10-01/1583 (вх. від 06.10.2021 № 65-01/2599).
- (5) Листом від 08.05.2024 № 65-02/1082е приватному акціонерному товариству «Миколаївська теплоелектроцентрально» направлено копію подання від 07.05.2024 № 65-03/76п з попередніми висновками у справі № 05-10/2022 (далі – Подання з попередніми висновками) з рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення за трекномером 0600917866675.

- (6) Відповідно до рекомендованого повідомлення про вручення поштового відправлення за трекномером 0600917866675 Подання з попередніми висновками отримано приватним акціонерним товариством «Миколаївська теплоелектроцентрально» 20.05.2024.

2. Відповідач

- (7) Відповідачем у справі є приватне акціонерне товариство «Миколаївська теплоелектроцентрально» (далі – ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ», Відповідач) (ідентифікаційний код юридичної особи «(інформація, доступ до якої обмежено)»; місцезнаходження згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР): «(інформація, доступ до якої обмежено)»).
- (8) Відповідно до відомостей ЄДР основним видом діяльності Відповідача є «(інформація, доступ до якої обмежено)» (код КВЕД «(інформація, доступ до якої обмежено)»). Разом з цим ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» здійснює діяльність з «(інформація, доступ до якої обмежено)» (код КВЕД «(інформація, доступ до якої обмежено)»).
- (9) Отже, Відповідач у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання.

3. Нормативно-правове регулювання у сфері теплопостачання, зокрема централізованого опалення, в період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)

- (10) Законодавство України у сфері теплопостачання базується на Конституції України та складається з нормативно-правових актів у галузях цивільного та житлово-комунального законодавств, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини щодо теплопостачання (централізованого опалення).
- (11) Основні правові засади діяльності суб'єктів господарювання у сфері теплопостачання (централізованого опалення) та захисту прав споживачів протягом досліджуваного періоду визначалися Законами України «Про житлово-комунальні послуги», «Про теплопостачання», Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630.
- (12) *Законом України «Про житлово-комунальні послуги»* від 24.06.2004 № 1875-IV¹ (далі – Закон № 1875-IV) визначалися основні засади організаційних, господарських відносин, що виникали у сфері надання та споживання житлово-комунальних послуг між їхніми виробниками, виконавцями і споживачами, а також їхні права та обов'язки.
- (13) Відповідно до абзаців другого, п'ятого, шостого, одинадцятого та чотирнадцятого частини першої статті 1 Закону № 1875-IV терміни в ньому вживалися в такому значенні:
- житлово-комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил;
 - виконавець – суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачу відповідно до умов договору;
 - виробник – суб'єкт господарювання, який виробляє або створює житлово-комунальні послуги;

¹ 10.06.2018 – втрата чинності, крім окремих положень, 01.05.2019 – втрата чинності в повному обсязі на підставі Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 № 2189-VIII

- комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи у забезпеченні холодною та гарячою водою, водовідведенням, газопостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, встановленому законодавством;
 - споживач – фізична чи юридична особа, яка отримує або має намір отримати житлово-комунальну послугу.
- (14) Згідно з пунктом 1 частини першої статті 13 цього ж Закону за функціональним призначенням житлово-комунальних послуг послуги з централізованого постачання холодної води, централізованого постачання гарячої води, водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), газопостачання, централізованого опалення, а також з вивезення побутових відходів тощо є комунальними послугами.
- (15) За нормою частини четвертої статті 19 Закону № 1875-IV виконавцем послуг з централізованого опалення та послуг з централізованого постачання гарячої води для об'єктів усіх форм власності є суб'єкт господарювання з постачання теплової енергії (теплопостачальна організація).
- (16) **Законом України «Про теплопостачання»** визначаються основні правові, економічні та організаційні засади діяльності на об'єктах сфери теплопостачання та регулюються відносини, пов'язані з виробництвом, транспортуванням, постачанням та використанням теплової енергії з метою забезпечення енергетичної безпеки України, підвищення енергоефективності функціонування систем теплопостачання, створення і удосконалення ринку теплової енергії та захисту прав споживачів та працівників сфери теплопостачання.
- (17) Відповідно до статті 1 цього Закону основні терміни вживаються в такому значенні, зокрема:
- постачання теплової енергії (теплопостачання) – господарська діяльність, пов'язана з наданням теплової енергії (теплоносія) споживачам за допомогою технічних засобів транспортування та розподілом теплової енергії на підставі договору;
 - сфера теплопостачання – сфера діяльності з виробництва, транспортування, постачання теплової енергії споживачам;
 - ринок теплової енергії – сфера обороту теплової енергії як товару, на який є попит і пропозиція;
 - система централізованого теплопостачання – сукупність джерел теплової енергії, магістральних та місцевих (розподільчих) теплових мереж, що об'єднані між собою та використовуються для теплозабезпечення споживача, населеного пункту, яка включає системи децентралізованого та помірно-централізованого теплопостачання;
 - споживач теплової енергії – фізична або юридична особа, яка використовує теплову енергію на підставі договору;
 - суб'єкти відносин у сфері теплопостачання – фізичні та юридичні особи незалежно від організаційно-правових форм та форми власності, які здійснюють виробництво, транспортування, постачання теплової енергії, теплосервісні організації, споживачі, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;
 - тепла енергія – товарна продукція, що виробляється на об'єктах сфери теплопостачання для опалення, підігріву питної води, інших господарських і технологічних потреб споживачів, призначена для купівлі-продажу;
 - теплопостачальна організація – суб'єкт господарської діяльності з постачання споживачам теплової енергії.

- (18) За умовами статті 5 Закону України «Про теплопостачання» регулювання відносин у сфері теплопостачання має особливості, визначені цим Законом. Ці особливості викликані такими об'єктивними умовами функціонування систем теплопостачання, як, зокрема, централізоване теплопостачання споживачів від теплоелектроцентралей і котельень, які входять до об'єднаної енергетичної системи України; особливий статус суб'єктів природних монополій, який мають деякі суб'єкти господарювання у сфері теплопостачання.
- (19) Згідно з частиною другою статті 24 зазначеного Закону захист прав споживачів теплової енергії, а також механізм реалізації захисту цих прав регулюються цим Законом, Законом України «Про захист прав споживачів», іншими нормативно-правовими актами.
- (20) ***Правила надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630***, (далі – Правила надання послуг з централізованого опалення) регулюють відносини між суб'єктом господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальних послуг, фізичною та юридичною особою, яка отримує або має намір отримувати послуги з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення.
- (21) Пунктом 2 Правил надання послуг з централізованого опалення визначено, що централізоване опалення – це послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у забезпеченні нормативної температури повітря у приміщеннях квартири (будинку садибного типу), яка надається виконавцем з використанням внутрішньобудинкових систем теплопостачання.

4. Визначення монопольного (домінуючого) становища

- (22) Керуючись Методикою визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженою розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за № 317/6605, (далі – Методика), Відділенням здійснено аналіз діяльності Відповідача на ринку послуг з централізованого опалення в територіальних (географічних) межах міста Миколаєві з березня 2020 року по липень 2021 року включно.
- 4.1. Установлення об'єктів аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища**
- (23) Відповідно до пункту 3.1 Методики об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:
- суб'єкт господарювання;
 - група суб'єктів господарювання;
 - конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який (які) випускається(ються), постачається(ються), продається(ються), придбавається(ються) (використовується(ються), споживається(ються)) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.
- (24) ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» протягом досліджуваного періоду здійснювало господарську діяльність на підставі власного статуту, затвердженого 17.07.2019 позачерговими Загальними зборами Відповідача (протокол від 17.07.2019 № 2/2019), (далі – Статут).
- (25) Згідно зі Статутом ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» є юридичною особою приватного права, засновником якого є держава в особі Міністерства палива та енергетики України.

- (26) Метою діяльності Відповідача є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності в порядку та за умов, визначених чинним законодавством і Статутом, та наступний його розподіл між фондами ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» та його акціонерами.
- (27) За умовами Статуту основними видами діяльності Відповідача є виробництво електроенергії та постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря.
- (28) Господарська діяльність ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» є ліцензованою.
- (29) Протягом досліджуваного періоду Відповідач провадив діяльність у межах території, на якій розташовані його магістральні та місцеві (розподільчі) теплові мережі, на підставі ліцензій Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, (далі – НКРЕКП):
- серії АВ № 617872 на право провадження господарської діяльності з виробництва теплової енергії на теплоелектроцентралях та установках з використанням нетрадиційних або поновлювальних джерел енергії;
 - серії АД № 041924 на право провадження господарської діяльності з транспортування теплової енергії магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами;
 - серії АД № 041925 на право провадження господарської діяльності з постачання теплової енергії,
- які відповідно до постанови НКРЕКП від 17.11.2015 № 2803 «Про переоформлення ліцензій на виробництво теплової енергії на теплоелектроцентралях та установках з використанням нетрадиційних або поновлювальних джерел енергії, виробництво електричної енергії, транспортування теплової енергії магістральними та місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії, виданих ПАТ «Миколаївська ТЕЦ» переоформлені на безстрокові.
- (30) За інформацією Відповідача, наданою листом від 04.10.2021 № 10-01/1583 (вх. від 06.10.2021 № 65-01/2599), станом на 31 липня 2021 року ним надавалися послуги з централізованого опалення 40 047 споживачам - фізичним особам.
- (31) Відповідно до статті 1 Закону України «Про теплопостачання» суб'єкт господарської діяльності з постачання споживачам теплової енергії є теплопостачальною організацією.
- (32) Отже, об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища визначені:
- ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» – суб'єкт господарювання з постачання теплової енергії (теплопостачальна організація) – виконавець послуг з централізованого опалення;
 - послуга з централізованого опалення.
- 4.2. *Складання переліку товарів (робіт, послуг), щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання***
- (33) Згідно з пунктом 4.1 Методики перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарів (товарних груп), які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).
- (34) За умовами пункту 4.2 Методики визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється, виходячи з подібності, зокрема:

- споживчих характеристик: функціонального призначення; фізичних характеристик; технічних та експлуатаційних характеристик; ступеня новизни товару;
 - умов споживання, які визначаються: необхідністю енергопостачання, водопостачання тощо; специфічністю розміщення, монтажу тощо; рівнем технічного обслуговування, транспортного забезпечення;
 - умов реалізації: через систему оптової торгівлі чи за індивідуальними, прямими договорами, у тому числі бартерними чи давальницькими схемами розрахунків; через систему роздрібної торгівлі, у тому числі через мережу фірмової торгівлі; обсягів додаткових послуг та пільг для покупців;
 - цін.
- (35) Відповідно до пункту 1 частини першої статті 13 Закону № 1875-IV згідно з функціональним призначенням до комунальних послуг належали послуги з централізованого постачання холодної води, централізованого постачання гарячої води, водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), газопостачання, централізованого опалення, а також з вивезення побутових відходів тощо). Отже, послуга з централізованого опалення відносилася до комунальної послуги та підпадала під дію цього Закону.
- (36) На сьогодні відносини, що виникають у процесі надання та споживання житлово-комунальних послуг, регулюються Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 № 2189-VIII (далі – Закон № 2189-VIII), який з 01.05.2019 у повному обсязі введено в дію. З цієї ж дати Закон № 1875-IV визнано таким, що втратив чинність.
- (37) Законом № 2189-VIII запроваджено нову термінологію та класифікацію житлово-комунальних послуг. Так, у розумінні пункту 2 частини першої статті 5 цього Закону комунальні послуги – це послуги з постачання та розподілу природного газу, постачання та розподілу електричної енергії, постачання теплової енергії, постачання гарячої води, централізованого водопостачання, централізованого водовідведення, поводження з побутовими відходами.
- (38) Як було зазначено вище, в пункті 29 цього подання, станом на 31 липня 2021 року ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» надавало послуги з централізованого опалення 40 047 абонентам (споживачам - фізичним особам). Тобто ним надавалася комунальна послуга за договорами, укладеними відповідно до норм Закону № 1875-IV та Правил надання послуг з централізованого опалення.
- (39) Згідно з абзацами першим та другим пункту 3 розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 2189-VIII договори про надання комунальних послуг, укладені до введення в дію цього Закону, зберігають чинність на умовах, визначених такими договорами, до дати набрання чинності договорами про надання відповідних комунальних послуг, укладеними за правилами, визначеними цим Законом. У разі якщо договорами про надання комунальних послуг, укладеними до введення в дію цього Закону, передбачено більш ранній строк їх припинення, такі договори вважаються продовженими на той самий строк і на тих самих умовах.
- (40) Отже, до дати набрання чинності договорами про надання послуг з постачання теплової енергії, укладеними за правилами, визначеними Законом № 2189-VIII, договори про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, укладені до 01.05.2019 за правилами, визначеними Законом № 1875-IV, зберігають чинність, тому нарахування плати за комунальну послугу (централізоване опалення) має здійснюватися ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» відповідно до умов договорів

про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення.

- (41) Таким чином, до переліку товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище Відповідача, входить послуга з централізованого опалення.

4.3. Визначення товарних меж ринку

- (42) Згідно зі статтею 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»:
- товар – це будь-який предмет господарського обороту, в тому числі продукція, роботи, послуги, документи, що підтверджують зобов'язання та права (зокрема цінні папери);
 - ринок товару (товарний ринок) – це сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.
- (43) Аналогічні значення цих термінів та термінів «попит» і «пропозиція» наведені в пункті 1.3 Методики.
- (44) У межах предмету цього дослідження ринком товару (товарним ринком) визначено ринок послуг з централізованого опалення. Його основу становить система взаємовідносин між теплопостачальною організацією (ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ») та споживачами (фізичними особами), які отримують послуги з централізованого опалення від цього суб'єкта господарювання завдяки тому, що системи теплозабезпечення їх приміщень (житлових та нежитлових) приєднані (підключені) саме до його теплових мереж.
- (45) Товаром досліджуваного ринку є послуга з централізованого опалення.
- (46) Пунктом 1.3 Методики визначено, що товарні межі ринку – це товар (товарна група), сукупність схожих, однорідних предметів господарського обороту, в межах якої споживач за звичайних умов може перейти від споживання певного виду предметів господарського обороту до споживання іншого.
- (47) Відповідно до пункту 5.1 Методики товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого. Формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп) здійснюється із переліку товарів, які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи), за показниками взаємозамінності, якими зокрема є:
- подібність призначення, споживчих властивостей, умов використання тощо;
 - подібність фізичних, технічних, експлуатаційних властивостей і характеристик, якісних показників тощо;
 - наявність спільної групи споживачів товару (товарної групи);
 - відсутність суттєвої різниці в цінах;
 - взаємозамінність товарів (товарної групи) з точки зору їх виробництва, тобто здатності виробників запропонувати нові товари на заміну існуючих.
- (48) Послуга з централізованого опалення, враховуючи умови її використання (централізовано), є такою, від споживання якої за звичайних умов споживач не міг відмовитися та перейти до споживання іншої альтернативної послуги (індивідуальне опалення) завдяки наявності адміністративних та економічних бар'єрів.
- (49) Унаслідок технологічних особливостей ринку послуг з централізованого опалення споживач міг отримувати ці послуги лише у суб'єкта господарювання, який надає їх на

території, де розташовані теплові мережі, що належать йому або використовуються (експлуатуються) ним для надання відповідних послуг.

- (50) За таких обставин товарними межами ринку є послуги з централізованого опалення.

4.4. *Визначення територіальних (географічних) меж ринку*

- (51) Згідно з пунктом 1.3 Методики територіальні (географічні) межі ринку – це територія зі сферою взаємовідносин купівлі-продажу товару (групи товарів), в межах якої за звичайних умов споживач може легко задовольнити свій попит на певний товар і яка може бути, як правило, територією держави, області, району, міста тощо або їхніми частинами.
- (52) Відповідно до пункту 6.1 Методики територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установаження мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.
- (53) Отже, при визначенні територіальних (географічних) меж ринку необхідно виходити з економічної доцільності реалізації товару продавцем (надавачем послуг з централізованого опалення) та придбання товару покупцями (фізичними особами), враховуючи здатність до переміщення або попиту, або пропозиції.
- (54) Унаслідок технологічних особливостей процесу надання послуг з централізованого опалення споживачі не могли за звичайних умов легко перейти від споживання послуг ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» до споживання послуг іншого суб'єкта господарювання – обласного комунального підприємства «Миколаївоблтеплоенерго», яке також протягом досліджуваного періоду надавало фізичним особам послуги з централізованого опалення в місті Миколаєві, оскільки кожен з них здійснює діяльність у межах саме тих теплових мереж, які їм належать на праві власності або користування. Прокладання ж теплових мереж поряд з існуючими є економічно недоцільним, оскільки потребує витрачання значних матеріально-фінансових ресурсів.
- (55) З огляду на зазначене, територіальними (географічними) межами ринку послуг з централізованого опалення визначена територія в межах міста Миколаєва, на якій розташовані теплові мережі, що належать Відповідачу або використовуються (експлуатуються) ним для надання послуг з централізованого опалення своїм абонентам (споживачам - фізичним особам).
- (56) Пунктом 1.3 Методики визначено, що ринок товару, територіальні (географічні) межі якого охоплюють територію окремого регіону (Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя), у тому числі частин відповідного регіону, є регіональним. Отже, ринок послуг з централізованого опалення є регіональним.

4.5. *Установлення проміжку часу, стосовно якого має визначатися становище суб'єкта господарювання на ринку – визначення часових меж ринку*

- (57) Згідно з пунктом 1.3 Методики часові межі ринку – це час стабільності ринку, тобто період, протягом якого структура ринку, співвідношення попиту та пропозиції на ньому істотно не змінюються.
- (58) Відповідно до пункту 7.1 Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару із сталою структурою.
- (59) Протягом періоду з березня 2020 року по липень 2021 року ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» надавало споживачам послуги з постачання централізованого опалення відповідно до

укладених договорів. Таким чином, часові межі ринку послуг з централізованого опалення визначені як проміжок часу з березня 2020 року (місяць, в якому встановлено карантин та/або обмежувальні заходи, пов'язані з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) по липень 2021 року включно (місяць, станом на який Відповідачем надано інформацію), тобто проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між теплопостачальною організацією та споживачами утворювала ринок товару із сталою структурою.

4.6. *Складання переліку продавців товару – потенційних конкурентів, які можуть продавати той самий або/та аналогічний товар на ринку, та визначення бар'єрів для їх вступу на ринок*

- (60) Згідно з пунктом 9.1 Методики потенційними конкурентами вважаються такі суб'єкти господарювання:
- які мають матеріально-технічну базу, кадри, технології тощо, але з різних причин не реалізують ці можливості;
 - які виготовляють товари (товарні групи), що складають товарні межі ринку, але не реалізують їх на відповідному ринку;
 - нові суб'єкти господарювання, які можуть вступити на ринок.
- (61) Пунктом 1.3 Методики визначено, що бар'єри вступу на ринок – це обставини, що перешкоджають новим суб'єктам господарювання почати конкурувати на рівних із суб'єктами господарювання, що вже діють на певному товарному ринку.
- (62) Відповідно до пункту 9.2 Методики бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на відповідний ринок є:
- обмеження за попитом, пов'язані з високою насиченістю ринку товарами (товарними групами) та низькою платоспроможністю покупців;
 - адміністративні обмеження;
 - економічні та організаційні обмеження;
 - екологічні обмеження;
 - нерозвиненість ринкової інфраструктури;
 - інші обмеження, що спричиняють суттєві витрати, необхідні для вступу на певний ринок товару (товарної групи).
- (63) Зважаючи на специфіку послуг з постачання централізованого опалення та їх технологічну особливість, бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на ринок послуг з централізованого опалення були економічні обмеження, пов'язані із суттєвими витратами, необхідними для придбання відповідної матеріально-технічної бази, адміністративні обмеження, пов'язані з необхідністю отримання ліцензій на право провадження господарської діяльності у сфері теплопостачання, організаційні обмеження, пов'язані з необхідністю залучення кваліфікованих спеціалістів у сфері теплопостачання, екологічні обмеження, пов'язані з отриманням різних дозвільних документів, тощо.
- (64) Окрім цього, необхідно звернути увагу на те, що у зв'язку із змінами законодавства України у сфері житлово-комунальних послуг потенційні конкуренти з 01.05.2019 не можуть вступити на ринок послуг з централізованого опалення, оскільки за нормами Закону № 2189-VIII така послуга не може надаватися новими суб'єктами господарювання з-за її відсутності у переліку житлово-комунальних послуг, визначеному статтею 5 цього Закону.
- (65) Згідно з абзацами другим та четвертим частини першої статті 1 Закону України «Про природні монополії»:
- природна монополія – це стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок

технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги);

- суб'єкт природної монополії – це суб'єкт господарювання (юридична особа) будь-якої форми власності, який виробляє (реалізує) товари на ринку, що перебуває у стані природної монополії.

- (66) Відповідно до абзацу тринадцятого частини першої статті 5 зазначеного Закону діяльність суб'єктів природних монополій у сфері транспортування теплової енергії регулюється відповідно до цього Закону.
- (67) За нормами абзацу дев'ятого частини першої статті 6 вказаного Закону постачання теплової енергії належить до суміжних ринків, що також регулюються Законом України «Про природні монополії».
- (68) Згідно з абзацом п'ятим частини першої статті 1 Закону України «Про природні монополії» суміжний ринок – це товарний ринок, що не перебуває у стані природної монополії, для суб'єктів якого реалізація вироблених товарів або використання товарів інших суб'єктів господарювання неможливе без безпосереднього використання товарів, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій.
- (69) Унаслідок технологічних особливостей ринок послуг з централізованого опалення є монополізованим, конкуренція на ньому відсутня, оскільки є суміжним з ринком транспортування теплової енергії, який знаходиться в стані природної монополії.
- (70) Послуги з централізованого опалення могли бути надані виключно власником теплових мереж, а отримання таких послуг від інших постачальників є технологічно неможливим.

4.7. Установлення монопольного (домінуючого) становища ПрАТ «Миколаївська ТЕЦ» на ринку послуг з централізованого опалення

- (71) За умовами абзацу другого частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкт господарювання займає монопольне (домінуюче) становище на ринку товару, якщо на цьому ринку в нього немає жодного конкурента.
- (72) Таким чином, виходячи з положень Методики та абзацу другого частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», встановлено, що Відповідач з березня 2020 року по липень 2021 року включно в територіальних (географічних) межах міста Миколаєва, де розташовані теплові мережі, що належали йому або використовувалися (експлуатувалися) ним для надання послуг з централізованого опалення своїм абонентам (споживачам - фізичним особам), займав монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з централізованого опалення, оскільки на цьому ринку у нього не було жодного конкурента.

5. Обставини справи

- (73) На підставі статей 3, 7, 17 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», пунктів 3, 8 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482, Відділенням за власною ініціативою здійснювався державний контроль за дотриманням суб'єктами господарювання – теплопостачальними організаціями законодавства про захист економічної конкуренції на регіональних ринках послуг з

постачання теплової енергії/централізованого опалення, гарячої води/централізованого постачання гарячої води в територіальних (географічних) межах Миколаївської області під час здійснення ними нарахувань споживачам - фізичним особам, які мають заборгованість за вказані комунальні послуги, трьох процентів річних та інфляційних втрат на суму боргу, який виник у період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), та їх стягнення.

- (74) Здійснивши аналіз матеріалів справи, які надійшли під час її розгляду, зокрема, листа ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» від 07.02.2022 № 09-01/186 (вх. від 10.02.2022 № 65-01/295), відповідного законодавства України та судових рішень із досліджуваного питання, Відділення дійшло такого висновку.
- (75) Частиною першою статті 19 Закону № 1875-IV передбачено, що відносини між учасниками договірних відносин у сфері житлово-комунальних послуг здійснюються виключно на договірних засадах.
- (76) Відповідно до положень пунктів 5, 10 частини третьої статті 20 Закону № 1875-IV, підпунктів 1, 5 пункту 30 Правил надання послуг з централізованого опалення споживач зобов'язаний оплачувати житлово-комунальні послуги у строки, встановлені договором або законом; у разі несвоєчасного здійснення платежів за житлово-комунальні послуги сплачувати пеню у встановлених законом чи договором розмірах.
- (77) Згідно з пунктами 4, 13 частини першої статті 26 Закону № 1875-IV істотними умовами договору на надання житлово-комунальних послуг між виробником/виконавцем та споживачем є порядок оплати за спожиті житлово-комунальні послуги; відповідальність сторін та штрафні санкції за невиконання умов договору.
- (78) Підпунктами 1, 3 пункту 31 Правил надання послуг з централізованого опалення передбачено, що виконавець має право у разі несвоєчасного внесення споживачем платежів за надані послуги нараховувати пеню у розмірі, встановленому законом та договором; вимагати від споживача дотримання нормативно-правових актів у сфері житлово-комунальних послуг.
- (79) За нормою пункту 1 частини другої статті 11 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) договори та інші правочини є підставами для виникнення цивільних прав та обов'язків.
- (80) Відповідно до загальних умов виконання зобов'язання, встановлених статтею 526 ЦКУ, зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог ЦКУ, інших актів цивільного законодавства.
- (81) За змістом частини першої статті 901 та частини першої статті 903 ЦКУ за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором. Якщо договором передбачено надання послуг за плату, замовник зобов'язаний оплатити надану йому послугу в розмірі, у строки та в порядку, що встановлені договором.
- (82) Частиною першою статті 629 та абзацом першим частини першої статті 530 ЦКУ визначено, що договір є обов'язковим для виконання сторонами. Якщо у зобов'язанні встановлений строк (термін) його виконання, то воно підлягає виконанню у цей строк (термін).
- (83) Частиною першою статті 610 ЦКУ передбачено, що порушенням зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

- (84) Згідно з частиною першою статті 612 ЦКУ боржник вважається таким, що прострочив, якщо він не приступив до виконання зобов'язання або не виконав його у строк, встановлений договором або законом.
- (85) За умовами пункту 3 частини першої статті 611 ЦКУ в разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема, сплата неустойки.
- (86) Підпунктом 4 пункту 3 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17.03.2020 № 530-IX, який цього ж дня набрав чинності, встановлено, що на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), та протягом 30 днів з дня його відміни забороняється нарахування та стягнення неустойки (штрафів, пені) за несвоєчасне здійснення платежів за житлово-комунальні послуги.
- (87) Протягом досліджуваного періоду карантин встановлювався:
- постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» на всій території України з 12 березня 2020 року до 22 травня 2020 року;
 - постановою Кабінету Міністрів України від 20.05.2020 № 392 «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» на території України, зокрема Миколаївської області, з 22 травня 2020 року до 31 липня 2020 року;
 - постановою Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 641 «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» на території України з 01 серпня 2020 року до 19 грудня 2020 року;
 - постановою Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 № 1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» на території України з 19 грудня 2020 року до 31 березня 2022 року.
- (88) Отже, на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), та протягом 30 днів з дня його відміни заборонялося нарахування та стягнення саме неустойки (штрафів, пені) за несвоєчасне здійснення платежів за житлово-комунальні послуги.
- (89) За інформацією Відповідача, наданою листом від 04.10.2021 № 10-01/1583, ним нараховувалися та стягувалися інфляційні втрати та три проценти річних на суму боргу за надані споживачам - фізичним особам у період дії карантину послуги з централізованого опалення.
- (90) Так, згідно з даними ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ», наведеними в цьому ж листі, станом на 31.07.2021 розмір нарахованих ним трьох процентів річних та інфляційних втрат на суму боргу за надані споживачам - фізичним особам послуги з централізованого опалення в період дії карантину склав 110 326,83 гривень по 877 особовим рахункам.
- (91) Станом на 31.07.2021 на користь Відповідача споживачами - фізичними особами сплачено у добровільному порядку 2 395,34 гривень, у примусовому (згідно з

виконавчими провадженнями органів Державної виконавчої служби України) – 697,25 гривень три проценти річних та інфляційних втрат, нарахованих на суму боргу за надані в період дії карантину послуги з централізованого опалення.

- (92) Частиною другою статті 625 ЦКУ передбачено, що боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.
- (93) Разом з цим пеня (штраф, неустойка) є окремим видом цивільно-правової відповідальності за порушення грошового зобов'язання. Наслідком визначення пені, як окремого виду цивільно-правової відповідальності за порушення грошового зобов'язання, є можливість одночасного стягнення з боржника пені, трьох процентів річних та інфляційних нарахувань.
- (94) При цьому, норми спеціального закону не можуть конкурувати з нормами основного акту цивільного законодавства. Тобто відповідно до ЦКУ споживач послуги з централізованого опалення має обов'язок сплатити боргові зобов'язання, а теплопостачальна організація – право вимагати їх сплату.
- (95) Підсумовуючи наведене, дії ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ», які полягали в нарахуванні своїм абонентам (споживачам - фізичним особам), що мали заборгованість за послуги з централізованого опалення, трьох процентів річних та інфляційних втрат на суму боргу, який виник у період з 17 березня 2020 року по 31 липня 2021 року, не суперечать вимогам чинного законодавства та відповідно такі дії Відповідача не є зловживанням монополієм (домінуючим) становищем на ринку.
- (96) Такої ж правової позиції дотримується, наприклад, Держинський районний суд міста Харкова (рішення від 11.03.2024 у справі № 638/19990/23) (комунальне підприємство «Харківські теплові мережі» стягувало з фізичних осіб за період з 01.11.2014 по 31.01.2022 суму основного боргу за надані послуги, трьох відсотків річних та інфляційних втрат), який відзначає, що відповідно до частини другої статті 625 ЦКУ боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також 3% річних від простроченої суми. Наслідки прострочення боржником грошового зобов'язання у вигляді інфляційного нарахування на суму боргу та трьох відсотків річних виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації (плати) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами, належними до сплати кредиторів.
- (97) Аналогічна позиція наведена в рішеннях судів міста Миколаєва, в територіальних межах якого Відповідач протягом досліджуваного періоду надавав послуги з централізованого опалення, наприклад:
 - Заводського районного суду міста Миколаєва від 20.02.2024 у справі № 487/510/2;
 - Корабельного районного суду м. Миколаєва від 13.03.2024 у справі № 488/297/24;
 - Заводського районного суду міста Миколаєва від 13.03.2024 у справі № 487/7625/23;
 - Ленінського районного суду міста Миколаєва від 20.03.2024 у справі № 489/8494/23;
 - Ленінського районного суду міста Миколаєва від 20.03.2024 у справі № 489/8505/23;

- Центрального районного суду міста Миколаєва від 26.03.2024 у справі № 490/12275/23

та судів інших регіонів, наприклад:

- Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 11.03.2024 у справі № 212/9806/23;
- Орджонікідзевського районного суду міста Харкова від 11.03.2024 у справі № 644/6062/23;
- Саксаганського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 11.03.2024 у справі № 214/6793/23.

(98) Окрім того, як роз'яснив Верховний Суд України у правовій позиції від 16.12.2015 у справі № 6-2023цс15, правова норма щодо відповідальності боржника за несвоєчасне здійснення платежів за житлово-комунальні послуги у вигляді пені не виключає застосування до таких правовідносин правових норм, установлених у статті 625 ЦКУ. Інфляційне нарахування на суму боргу за порушення боржником грошового зобов'язання, вираженого в національній валюті, та трьох відсотків річних від простроченої суми, полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів внаслідок інфляційних процесів та отримання компенсації (плати) від боржника за неправомірне користування утриманими грошовими коштами. Тобто, у разі прострочення виконання грошового зобов'язання з оплати отриманих житлово-комунальних послуг на боржника покладається відповідальність, передбачена статтею 625 ЦКУ, що також зазначено у правовій позиції Верховного Суду України, викладеній у постанові від 15.03.2018 у справі № 401/710/15-ц.

(99) Таким чином, наведена вище позиція судів із застосування норм чинного цивільного законодавства підтверджує висновок Відділення про те, що в діях ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» щодо нарахування своїм абонентам (споживачам - фізичним особам), які мали заборгованість за послуги з централізованого опалення, трьох процентів річних та інфляційних втрат на суму боргу, який виник у період з 17 березня 2020 року по 31 липня 2021 року, відсутні ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді зловживання монополією (домінуючим) становищем на ринку.

6. Висновки адміністративної колегії Відділення

(100) З огляду на викладені обставини у Відділення відсутні обґрунтовані підстави, які були б підтверджені належними доказами, для визнання в діях Відповідача, які полягали в нарахуванні своїм абонентам (споживачам - фізичним особам), що мали заборгованість за послуги з централізованого опалення, трьох процентів річних та інфляційних втрат на суму боргу, який виник у період дії карантину, а саме з 17.03.2020 по 31.07.2021, порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50, що кваліфікується за частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополією (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого опалення шляхом вчинення дій, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

(101) Виходячи з наведеного, Відділенням не доведено вчинення ПрАТ«Миколаївська ТЕЦ» порушення, передбаченого пунктом 2 статті 50, що кваліфікується за частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополією (домінуючим) становищем на ринку шляхом вчинення дій, що призвели до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

(102) Відповідно до абзацу шостого статті 49 Закону України «Про захист економічної конкуренції» розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної

конкуренції підлягає закриттю без прийняття рішення по суті, якщо не доведено вчинення порушення.

7. Заперечення Відповідача та їх спростування

(103) На Подання з попередніми висновками, копія якого отримана Відповідачем 20.05.2024, останнім не наводилися докази, не подавалися клопотання, усні та/або письмові пояснення, міркування, заперечення тощо.

Згідно з пунктом 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» від 09.08.2023 № 3295-IX справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, розгляд яких розпочато до дня набрання чинності цим Законом, розглядаються відповідно до законодавства, яке діяло до дня набрання чинності цим Законом.

Ураховуючи викладене, керуючись статтями 7, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 48, 49 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3, 11, Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482, пунктом 36 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ), затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19.04.1994 № 5 (в редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29.06.1998 № 169-р), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 06.05.1994 за № 90/299, адміністративна колегія Південного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

Закрити провадження у справі № 05-10/2022.

За умовами частини першої статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рішення може бути оскаржене до господарського суду у двомісячний строк з дня його одержання.

Голова Колегії

Андрій БОРИСЕНКО